

Vlada Crne Gore

**Projekat “Reforma u oblasti upravljanja
otpadom”**

**(WMRP)
(P510187)**

**PLAN OBAVEZA U POGLEDU
ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVA (ESCP)**

PLAN OBAVEZA U POGLEDU ŽIVOTNE SREDINE I DRUŠTVA

1. Crna Gora (korisnik kredita) planira da implementira predloženi Projekat „Reforma u oblasti upravljanja otpadom“ u Crnoj Gori (Projekat), uz učešće Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (MERS), kako je definisano originalnim ugovorom o zajmu (Ugovor)¹. Međunarodna banka za obnovu i razvoj (Banka) saglasila se da obezbijedi finansiranje za Projekat, kako je utvrđeno Ugovorom.
2. Korisnik kredita će osigurati da se aktivnosti sprovode u skladu sa Ekološkim i socijalnim standardima (ESS) i ovim Planom obaveza u pogledu životne sredine i društva (ESCP), na način prihvatljiv za Banku. Ovaj Plan čini sastavni dio Ugovora o zajmu. Ukoliko ovim Planom nije drugačije definisano, pojmovi pisani velikim početnim slovom koji se koriste u ovom Planu imaju značenje koje im je dodijeljeno u odgovarajućem Ugovoru.
3. Bez ograničavanja na prethodno navedeno, ovaj Plan utvrđuje materijalne mjere i radnje koje će korisnik kredita sprovesti (ili naložiti da budu sprovedene), uključujući, gdje je primjenjivo, njihove odgovarajuće vremenske okvire, institucionalne, kadrovske aranžmane, aranžmane u vezi s obukom, monitoringom i izvještavanjem, kao i upravljanje pritužbama. Plan takođe definiše dokumentaciju iz oblasti životne sredine i društvenih pitanja (E&S) koja će biti pripremljena ili ažurirana, uzeta u obzir, objavljena i implementirana u okviru Projekta, a sve u skladu sa Standardima o zaštiti životne sredine i društvenim pitanjima, u formi i sadržaju prihvatljivim za Banku. Navedeni E&S dokumenti mogu se povremeno revidovati uz prethodnu pisanu saglasnost Banke. Kako je predviđeno navedenim Ugovorom o zajmu, korisnik kredita će obezbijediti da su na raspolaganju dovoljna sredstva za pokrivanje troškova sprovođenja ovog Plana.
4. U skladu sa dogovorom između Banke i korisnika kredita, ovaj Plan će se, prema potrebi, povremeno revidovati tokom sprovođenja projektnih aktivnosti kako bi odražavao prilagodljivo upravljanje promjenama i nepredviđenim okolnostima povezanim sa aktivnostima, te kao odgovor na procjenu učinka aktivnosti. U takvim okolnostima, Banka i korisnik kredita se slažu da ažuriraju ESCP kako bi odražavao te promjene putem razmjene pisama potpisanih između Banke i predstavnika korisnika kredita navedenog u Ugovoru, ili Ministarstva ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera. Korisnik kredita će bez odlaganja objaviti ažurirani ESCP.
5. Potpoglavlje „Indikatori spremnosti za implementaciju“ u nastavku identifikuje radnje i mjere koje treba pratiti kako bi se procijenila spremnost Projekta za početak implementacije u skladu sa ovim Planom. Ipak, sve aktivnosti i mjere navedene u ovom Planu biće implementirane u skladu sa definisanim rokom u koloni „Vremenski okvir“ u tabeli koja je data u nastavku, bez obzira na to da li su navedene u pomenutom potpoglavlju.

¹ Konsultovati se sa pravnikom vaše zemlje radi utvrđivanja tačnih referenci

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
IMPLEMENTACIONI ARANŽMANI I PODRŠKA KAPACITETIMA²			
A	ORGANIZACIONA STRUKTURA a. Formirati i održavati Jedinicu za implementaciju Projekta (PIU) sa kvalifikovanim osobljem i adekvatnim resursima za djelotvorno upravljanje rizicima i uticajima na životnu sredinu, društvo, zdravlje i sigurnost (E&S), uključujući socio eksperta i specijalistu za zaštitu životne sredine. b. Uključiti zahtjev za ES stručnjake u okviru Projektnog zadatka za Izvođača i Inženjera nadzora.	1. Angažovati eksperte prije datuma stupanja na snagu (datuma efektivnosti). Osnivanje Jedinice za implementaciju Projekta (PIU) predstavljaće uslov za stupanje projekta na snagu. Nakon toga, PIU će djelovati tokom čitavog perioda implementacije projekta. 2. Prije izdavanja tenderske dokumentacije za odgovarajuće aktivnosti i potom tokom cijele implementacije projekta.	MERS
B.	PLAN/ MJERE JAČANJA KAPACITETA Pripremiti i sprovesti sljedeće mjere jačanja kapaciteta: • obuka osoblja PIU o upravljanju E&S pitanjima • obuka projektnih radnika (uključujući izvođače i nadzorne organe) o sprovođenju ESMP-a, po potrebi • obuka o mehanizmu za podnošenje pritužbi (GRM) i kodeksu ponašanja za projektne radnike i relevantne opštine • obuka relevantnih opština učesnica o njihovoj ulozi u implementaciji ovog projekta	Tokom čitavog perioda implementacije Projekta	MERS / PIU
MONITORING I IZVJEŠTAVANJE			
C	REDOVNO IZVJEŠTAVANJE Pripremati i dostavljati Banci redovne izvještaje o monitoringu u vezi sa učinkom Projekta koji se	Dostavljati Banci polugodišnje izvještaje tokom implementacije Projekta, počevši od datuma	MERS/PIU

² Za sve radnje, konsultujte se sa pravnikom vaše zemlje kako biste osigurali usklađenost sa pravnim sporazumom u slučajevima kada neke radnje treba završiti prije nego što projekat stupi na snagu (uslov efektivnosti) ili prije nego što se mogu izvršiti određene isplate (uslov isplate).

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
	odnose na životnu sredinu, društvo, zdravlje i sigurnost (E&S). Izvještaji treba da obuhvate: • Status pripreme i implementacije E&S dokumenata predviđenih ESCP-om. • Dostavljanje rezultata monitoringa životne sredine. • Sažetak aktivnosti uključivanja zainteresovanih strana sprovedenih u skladu sa Planom uključivanja zainteresovanih strana. • Podnesene žalbe u okviru žalbenog mehanizma, evidenciju žalbi i napredak u njihovom rješavanju. • E&S performanse izvođača i podizvođača, kako je prijavljeno kroz mjesečne izvještaje izvođača i nadzornih firmi. • Broj i status rješavanja incidenata i nezgoda prijavljenih u skladu sa mjerom E u nastavku.	stupanja na snagu (datuma efektivnosti). Svaki izvještaj dostaviti Svjetskoj Banci najkasnije 20 dana nakon završetka svakog izvještajnog perioda.	
D	MJESEČNI IZVJEŠTAJI IZVOĐAČA Zahtijevati od izvođača radova i nadzornih firmi da dostavljaju mjesečne izvještaje o praćenju E&S performansi u skladu sa pokazateljima definisanim u relevantnoj tenderskoj dokumentaciji i ugovorima, te takve izvještaje dostavljati Banci.	Mjesečne izvještaje dostavljati Banci po prijemu, a njihov sažetak uključiti u polugodišnje izvještaje definisane u odjeljku C.	MERS /PIU
E	INCIDENTI I NESREĆE Obavijestiti Banku o svakom incidentu ili nesreći u vezi s projektom koji ima, ili je vjerovatno da će imati značajan negativan uticaj na životnu sredinu, pogođene zajednice, javnost ili radnike, uključujući one koji rezultiraju smrću ili značajnim povredama radnika ili javnosti; djela nasilja, diskriminacije ili protesta; nepredviđeni uticaji na kulturnu baštinu ili resurse biodiverziteta; zagađenje životne sredine; kvar brane; prisilni ili dječji rad; raseljavanje bez propisanog postupka (prisilno iseljenje); optužbe za seksualno iskorišćavanje ili zlostavljanje (SEA), ili seksualno uznemiravanje (SH); ili izbijanja bolesti. Dostaviti Banci dostupne detalje o incidentu ili nesreći, na zahtjev. Organizovati odgovarajuću analizu incidenta ili nesreće kako bi se utvrdili neposredni, osnovni i temeljni uzroci. Pripremiti, usaglasiti sa Bankom i implementirati Plan korektivnih mjera koji utvrđuje mjere i radnje koje treba preduzeti za rješavanje incidenta ili nesreće i sprječavanje	Obavijestiti Banku najkasnije 48 sati nakon saznanja o incidentu ili nesreći. Na zahtjev dostaviti dostupne detalje. Dostaviti Banci izvještaj o analizi i Plan korektivnih mjera najkasnije 10 dana nakon podnošenja inicijalnog obaveštenja, osim ako drugačiji vremenski okvir nije dogovoren sa Bankom u pisanoj formi.	MERS/PIU

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
	njihovog ponavljanja.		
ESS 1: PROCJENA I UPRAVLJANJE EKOLOŠKIM I DRUŠTVENIM RIZICIMA I UTICAJIMA			
1.1	PROCJENE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I DRUŠTVENO OKRUŽENJE I/ILI PLANOVI IZ OVIH OBLASTI 1. Pripremiti i sprovesti Procjenu uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), sa integrisanim Planom upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima (ESMP), za aktivnosti koje se odnose na Kombinat aluminijuma Podgorica (KAP), u skladu sa relevantnim Ekološkim i socijalnim standardima (ESS) u okviru Komponente 3 Projekta. 2. Pripremiti i sprovesti Procjenu uticaja na životnu sredinu i društvo (ESIA), sa integrisanim Planom upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima (ESMP), za aktivnosti koje se odnose na Centar za upravljanje otpadom Nikšić, u skladu sa relevantnim Ekološkim i socijalnim standardima (ESS) u okviru Komponente 2 Projekta. 3. Pripremiti i usvojiti Planove upravljanja životnom sredinom i društvenim pitanjima (ESMP) na način koji je usklađen sa relevantnim standardima zaštite životne sredine i društva (ESS), za transfer stanicu u Nikšiću i sve dodatne aktivnosti koje odgovaraju AF zahtjevima (vidjeti tačku 1.4 u nastavku).	1. Pripremiti nacrt ESIA Izvještaja sa integrisanim ESMP-em na osnovu idejnog projekta u fazi ocjene projekta, a potom je ažurirati zajedno sa osnovnim podacima, monitoringom i dizajnom, prije pripreme tenderske dokumentacije i isplate. Nakon toga sprovoditi ESIA sa integrisanim ESMP tokom cjelokupne realizacije Projekta. 2. Pripremiti ESIA Izvještaj sa integrisanim ESMP-em prije objavljivanja tenderske dokumentacije za predmetnu aktivnost, i sprovoditi odgovarajući ESMP tokom cjelokupne implementacije projekta. 3. Prije izdavanja tenderske dokumentacije, a potom tokom cjelokupne implementacije projekta.	MERS/PIU i Izvođač, Opština Nikšić za koponentu 2.
1.2	UPRAVLJANJE IZVOĐAČIMA Uključiti relevantne aspekte ESCP-a u E&S specifikacije dokumentacije za nabavke i ugovore sa izvođačima i nadzornim firmama, uključujući, između ostalog, Procedure upravljanja radnom snagom i Kodeks ponašanja. Nakon toga, obezbijediti da izvođači i nadzorne firme poštuju ove obaveze, kao i da zahtijevaju od svojih podizvođača usklađenost sa E&S specifikacijama iz njihovih ugovora. Dostaviti Banci kopije relevantnih ugovora sa izvođačima/podizvođačima i nadzornim firmama.	Kao dio pripreme dokumenata za nabavke i odgovarajućih ugovora. Nadgledati izvođače radova tokom implementacije Projekta. Kopije relevantnih ugovora dostavljaju se Banci na zahtjev.	MERS/PIU
1.3	TEHNIČKA POMOĆ Sprovoditi konsultacije i studije: 1) jačanje regulatornog okvira; 2) Izgradnja institucionalnog	Tokom cijele implementacije Projekta.	MERS/PIU

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
	kapaciteta za unaprijeđeno upravljanje otpadom; i 3) Podizanje svijesti i angažovanje zajednice. U okviru Komponente 1, kao i svih drugih studija izvodljivosti ili projektnih rješenja pod drugim komponentama, aktivnosti se sprovode u skladu sa projektnim zadatkom (ToR) usklađenim sa zahtjevima Svjetske Banke, koji su u skladu sa ESF zahtjevima i svim relevantnim ESS. Nakon toga, potrebno je osigurati da rezultati ovih aktivnosti budu u skladu sa utvrđenim projektnim zadatkom.		
1.4	POVEZANI OBJEKTI Za sve projektne aktivnosti gdje su „povezani objekti” identifikovani prema ESF i ESS1 Svjetske Banke, (kao što su transfer stanica povezana sa Centrom za upravljanje otpadom u Nikšiću) osigurati da aktivnosti vezane za izgradnju „povezanih objekata” budu sprovedene u skladu sa primjenjivim zahtjevima ovog ESCP-a i ESS. Ovo uključuje, između ostalog, ESIA Izvještaj, ESMP, LMP, upravljanje izvođačima, RAP i SEP.	Prije početka građevinskih radova na „povezanim objektima”, a nakon toga implementirati tokom cijele implementacije Projekta.	MERS/PIU
ESS 2: RAD I USLOVI RADA			
2.1	PROCEDURE UPRAVLJANJA RADNOM SNAGOM Pripremiti i implementirati Procedure upravljanja radnom snagom (LMP) za Projekat, kao i njihovu dalju primjenu u okviru ESIA Izvještaja i ESMP-a za aktivnosti koje se odnose na lokaciju KAP-a, u skladu sa ESS2. Pripremiti i implementirati Procedure upravljanja radnom snagom (LMP) za Projekat, kao i njihovu dalju primjenu u okviru ESIA Izvještaja i ESMP-a za aktivnosti koje se odnose na Centar za upravljanje otpadom u Nikšiću, u skladu sa relevantnim ESS.	Isto kao 1.1.	MERS/PIU
2.2	PLAN UPRAVLJANJA ZAŠTITOM I ZDRAVLJEM NA RADU - Pripremiti i implementirati Plan upravljanja zaštitom i zdravljem na radu (OHS) u cilju procjene i upravljanja OHS rizicima i uticajima povezanih sa Projektom. - Zahtijevati od izvođača i podizvođača da pripreme i sprovode Mjere ili Plan upravljanja zaštitom i zdravljem na radu (OHS), u skladu sa ESIA izvještajem/ESMP-ovima i na način koji je u skladu sa zahtjevima ESS2.	- OHS će biti sastavni dio ESIA izvještaja/ESMP-a i slijediće iste vremenske okvire za pripremu i implementaciju ESIA/ESMP-a, a koji su definisani u dijelu 1.1. - Prije mobilizacije radne snage i opreme i nakon toga, tokom cijele implementacije projekta.	- MERS/PIU - MERS/PIU

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
2.3	ŽALBENI MEHANIZAM ZA RADNIKE NA PROJEKTU Uspostaviti i upravljati žalbenim mehanizmom za radnike na Projektu, kako je opisano u Planu upravljanja radnom snagom (LMP) i u skladu sa ESS2.	Uspostaviti žalbeni mehanizam za radnike prije angažovanja radnika na Projektu, a nakon toga ga održavati i sprovoditi ga tokom cijele implementacije Projekta.	MERS/PIU
ESS 3: EFIKASNO KORIŠĆENJE RESURSA I PREVENCIJA I UPRAVLJANJE ZAGAĐENJEM			
3.1	PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM Usvojiti i implementirati Plan upravljanja opasnim i neopasnim otpadom kako je predviđeno u ESIA Izvještaju/ESMP-u i na način koji je u skladu sa zahtjevima ESS3.	Plan upravljanja otpadom / Procedura upravljanja otpadom će biti sastavni dio ESIA/ESMP-a i slijediće iste vremenske okvire za pripremu ESIA/ESMP-a koji su definisani u dijelu 1.1.	MERS/PIU
	Zahtijevati od proizvođača otpada da pripreme i implementiraju Planove upravljanja otpadom (PUO) u skladu s postojećim nacionalnim zakonom o upravljanju otpadom i drugim podzakonskim aktima, kao i zahtjevima ESS3.	Pripremiti i usvojiti kao dio pripreme dokumentacije za javne nabavke i odgovarajućih ugovora. Nadgledati izvođače radova tokom implementacije projekta.	MERS/PIU
3.2	EFIKASNOST RESURSA I SPRJEČAVANJE ZAGAĐENJA I UPRAVLJANJE ZAGAĐENJEM - Zahtijevati i osigurati da Planovi upravljanja životnom sredinom i društvom izvođača radova, kako je to propisano ESIA Izvještajem/ESMP-om, uključuju relevantne mjere za efikasno korišćenje resursa i prevenciju zagađenja. - Nadzirati sprovođenje planova navedenih u tački 3.1.	- Pripremiti i usvojiti kao dio pripreme dokumentacije za javne nabavke i odgovarajućih ugovora. Nadgledati izvođače radova tokom implementacije projekta. - Tokom implementacije projekta.	- MERS/PIU - MERS/PIU
3.3	SPROVESTI UZORKOVANJE I MONITORING ŽIVOTNE SREDINE KAKO JE DEFINISANO U ESIA IZVJEŠTAJU/ESMP-U.	Biće sastavni dio ESMP-a i slijediće približno iste vremenske okvire koji su definisani u dijelu 1.1. Unaprijeđeni ESMP mora biti inegriran u tendersku dokumentaciju za radove.	MERS/PIU
ESS 4: ZDRAVLJE I BEZBIJEDNOST ZAJEDNICE			
4.1	SAOBRAĆAJ I BEDZBIJEDNOST NA PUTEVIMA	Biće sastavni dio ESIA	MERS/PIU

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
	Uključiti mjere za upravljanje rizicima u vezi sa saobraćajem i bezbjednošću na putevima, u skladu sa zahtjevima definisanim u ESIA Izvještaju/ESMP-u koji će biti pripremljen u okviru mjere 1.1 iznad.	Izvještaja/ESMP-a i slijediće približno iste vremenske okvire koji su definisani u dijelu 1.1.	
4.2	ZDRAVLJE I BEDZBIJEDNOST ZAJEDNICE Procijeniti i upravljati specifičnim rizicima i uticajima na zajednicu koji proizlaze iz Projektnih aktivnosti, uključujući, između ostalog, ponašanje radnika, rizike priliva radne snage, odgovor na vanredne situacije, te uključiti mjere ublažavanja u ESMP-ove.	Biće sastavni dio ESMP-a i slijediće približno iste vremenske okvire koji su definisani u dijelu 1.1.	MERS/PIU
4.3	RIZICI SEKSUALNE EKSPLOATACIJE I ZLOSTAVLJANJA (SEA) I SEKSUALNOG UZNEMIRAVANJA (SH) Pripremiti i implementirati Akcioni plan za SEA/SH kao zaseban plan, u cilju adekvatne procjene ovih rizika i adekvatno upravljanje njima.	Pripremiti Akcioni plan za SEA/SH prije početka radova, a nakon toga implementirati Akcioni plan tokom implementacije projekta.	MERS/PIU
ESS 5: OTKUP ZEMLJIŠTA, OGRANIČENJA U KORIŠĆENJU ZEMLJIŠTA I NEVOLJNO PRESELJENJE			
5.1	OKVIR I PLANOVI ZA PRESELJENJE 1. Osigurati da bilo koje fizičke investicije u okviru projekta ne obuhvataju privatno zemljište. Pripremiti i sprovesti Plan obnove životnih sredstava (LRP) za projektne lokacije KAP i Nikšić, ukoliko je to potrebno u okviru projekta - kako je navedeno u ESIA Izvještaju za KAP i Nikšić, u skladu sa ESS5.	Pripremiti i sprovesti odgovarajući Plan obnove životnih sredstava (LRP) prije izvođenja relevantnih radova, uključujući osiguranje da, prije preuzimanja zemljišta i povezanih sredstava, pomoć za životni standard bude pružena u skladu sa LRP-om.	MERS/PIU
ESS 8: KULTURNO NASLJEĐE			
8.2	SLUČAJNI PRONALASCI Zahtijevati od izvođača radova da sprovedu Proceduru za slučajne pronalaskes koja je dio ESIA Izvještaja/ESMP-a, uključujući obuku inženjera nadzora i radnika o njihovim odgovornostima.	Opisati procedure za slučajne pronalaskes u ESIA Izvještaju/ESMP-u, u skladu sa približno istim vremenskim okvirom za pripremu i implementaciju ESIA/ESMP-ova iz tačke 1.1, a potom sprovesti procedure tokom cijelog perioda implementacije projekta.	MERS/PIU
ESS 10: UKLJUČIVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA I OBJAVLIVANJE INFORMACIJA			
10.1	PLAN ANGAŽOVANJA ZAINTERESOVANIH STRANA Ažurirati i sprovesti Plan angažovanja zainteresovanih strana (SEP) za Projekat, u skladu sa ESS10,	Pripremiti SEP prije pregovora. Nakon toga, ažurirati i implementirati Plan tokom cijele	MERS/PIU

MATERIJALNE MJERE I RADNJE		VREMENSKI OKVIR	ODGOVORNI SUBJEKAT
	koji treba da obuhvati mjere za, između ostalog, pružanje pravovremenih, relevantnih, razumljivih i pristupačnih informacija zainteresovanim stranama, te konsultovanje sa njima na kulturološki prikladan način, bez manipulacije, uplitanja, prinude, diskriminacije i zastrašivanja.	realizacije projekta.	
10.2	ŽALBENI MEHANIZAM ZA PROJEKAT Uspostaviti, objaviti, održavati i upravljati pristupačnim žalbenim mehanizmom, kako bi se primale pritužbe i olakšavalo rješavanje zabrinutosti i pritužbi u vezi s Projektom , brzo i djelotvorno, na transparentan način koji je kulturološki prikladan i lako dostupan svim stranama na koje Projekat utiče, bez ikakvih troškova i bez odmazde, uključujući zabrinutosti i pritužbe koje su podnesene anonimno, na način koji je u skladu sa ESS10 . Žalbeni mehanizam dalje mora biti struktuiran za primanje, registraciju i olakšavanje rješavanja žalbi u vezi sa seksualnim iskorišćavanjem i zlostavljanjem/seksualnim uznemiravanjem, uključujući i upućivanje pogođenih lica na relevantne podrške za rodno zasnovano nasilje, sve na siguran, povjerljiv način koji je usmjeren na pogođena lica.	Uspostaviti osnovni žalbeni mehanizam prije faze pregovora, a potom ga u potpunosti uspostaviti u roku od 6 mjeseci od stupanja Projekta na snagu. Nakon toga ga održavati i sprovoditi tokom implementacije Projekta.	MERS/PIU
INDIKATORI SPREMNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU			
Sljedeće radnje su pokazatelji spremnosti za implementaciju: 1. Uspostavljanje Jedinice za implementaciju Projekta (PIU) sa odgovarajućim osobljem za zaštitu životne sredine i društvena pitanja (A iznad) 2. Zapošljavanje i obuka osoblja za zaštitu životne sredine i društvena pitanja unutar PIU (B iznad) 3. Korisnik kredita, preko PIU-a, treba da pripremi procjene uticaja na životnu sredinu i društveno okruženje i odgovarajuće planove, prije tendera za radove (1.1 iznad)			